

آیین‌های معنوی نوظهور، احساس انسان از عشق را «خدا» می‌دانند

در اعتقاد آیین‌های معنوی نوظهور به حسی که درون انسان‌ها از عشق شکل می‌گیرد «خدا» می‌گویند؛ در این دیدگاه، خدا يك موجود متعالی و مستقل به عنوان خالق انسان و جهان نیست، بلکه بیشتر يك احساس و امری انسانی است.

در اعتقاد آیین‌های معنوی نوظهور به حسی که درون انسان‌ها از عشق شکل می‌گیرد «خدا» می‌گویند؛ در این دیدگاه، خدا يك موجود متعالی و مستقل به عنوان خالق انسان و جهان نیست، بلکه بیشتر يك احساس و امری انسانی است.

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدتقی فعالی، مدرس حوزه و دانشگاه و نگارنده 9 جلد کتاب در باب جنبش‌های نوظهور معنوی، در ششمین نشست از سلسله نشست‌های «آسیب‌شناسی عرفان‌های کاذب» که در سازمان فعالیت‌های قرآنی دانشجویان کشور برگزار شد، به ایراد سخنرانی پرداخت.

فعالی با بیان این‌که مهم‌ترین دلایل رشد و پیشرفت آئین معنوی «سای بابا» سادگی بیان و ارائه کرامات مختلف از سوی او بود، اظهار کرد: ساده بیان کردن مسائل و همه فهم کردن عرفان و ذکر شاهد مثال‌های گوناگون و جذاب یکی از عوامل هم در رشد و گسترش عرفان‌های نوظهور در میان نسل امروز است.

این مدرس حوزه و دانشگاه ادامه داد: یکی از نکاتی که در عرفان سای بابا مورد تأکید قرار می‌گیرد، خدا و ذکر خدا است. سای بابا بیشتر از اشو به خدا اهتمام دارد و بر ذکر خدا توجه می‌کند. وی اعتقاد دارد که مهم‌ترین شرط سلوك، معنویت و رفتن به سوی آسمان و حقیقت، بهره‌مندی از ذکر است.

محمدتقی فعالی:

اگر مجموعه جملاتی را که سای بابا در مورد خدا عنوان کرده است، جمع‌بندی کنیم، به مفهوم روشن و واضحی از خدا نمی‌رسیم، تنها نام خدا آورده می‌شود، اما این‌که منظور از خدا کیست، بیان نمی‌شود.

این محقق و پژوهشگر با بیان این‌که ذکرهای سای بابا دو نام دارد، خاطرنشان کرد: در فرهنگ سای بابا گاه به این اذکار «ام» و گاه «مانترا» گفته می‌شود. در عرفان سای بابا، ام و منتره يك سمبل و نماد به حساب می‌آیند.

فعالی با اشاره به کتاب «افکار الهی برای 365 روز سال» تصریح کرد: این کتاب شامل کلمات قصار سای بابا است. باید توجه داشت که کلمات قصار در آئین و ادیان نوظهور بسیار مورد استفاده قرار می‌گیرد. کلمات قصار یعنی این‌که مفاهیم متعدد در يك جمله خلاصه شود و آن جمله به زیباترین وجه ممکن ارائه شود تا هنگامی‌که خواننده با آن جمله مواجه می‌شود از آن لذت ببرد، متأثر شود و نوعی انفعال روحی و معنوی در وی پدیدار شود.

وی با اشاره به کلمات قصار و کلیشه‌ای در آئین نوپدید عنوان کرد: در میان این ادیان نوظهور گاه کتبی چاپ و ارائه می‌شود که فقط به کلمات قصار پرداخته است. نمونه این کتاب‌ها در آئین سای بابا و اشو به‌وفور یافت می‌شود، به‌طوری‌که از آثار اشو که به زبان فارسی ترجمه شده است، حدود 10 کتاب مربوط به کلمات قصار وی است.

فعالی با بیان این‌که آئین‌های معنوی در ایران به طرق مختلف نفوذ کرده‌اند، افزود: اولین و مهم‌ترین شکل نفوذ این آئین به‌صورت کتاب بوده است. ترجمه این دست از کتاب‌ها نیز تقریباً از سال 1374 شروع شد و به‌شکلی متمرکز و جهت‌دار در کشور سرعت گرفت.

این مدرس حوزه و دانشگاه با تأکید بر این‌که جریان‌های فکری غرب بسیار متعدد و متنوع است، اظهار کرد: این‌گونه نیست که تمامی اندیشمندان غربی ملحد و بی‌اعتقاد به خدا باشند، بلکه بخش قابل توجه دانشمندان غربی و مسیحی، معتقد به خدا و جهان دیگر هستند، هر چند که در این اعتقاد، افکار انحرافی نیز وجود دارد.

وی افزود: از سال‌های آخر دهه شصت، یعنی بعد از پایان جنگ تحمیلی علیه ایران، جریانی هدفمند در امر ترجمه شکل گرفت و تا سال‌های 84 و 85 ادامه پیدا کرد. در این میان بسیاری آثار ملحدانه غربی با شیوه‌ای بسیار شیوا و روان و دلنشین به زبان فارسی ترجمه شده است و به‌ندرت آثار و اندیشه‌های اندیشمندان مؤمن و ایمانی به زبان فارسی ترجمه شده است.

فعالی با بیان این‌که این مطلب بیان‌گر وجود يك جریان انحرافی در امر ترجمه در کشور ماست، تصریح کرد: نکته جالب توجه در امر ترجمه این است که اکثر مترجمان این قبیل آثار بانوان هستند، به‌طوری‌که یکی از مترجمان زن بیش از 50 اثر در ترجمه از خود به‌جای

گذاشته است.

وی با اشاره به کتاب «افکار الهی برای 365 روز» اظهار کرد: سای بابا با استفاده از کلمات قصار در باب ذکر خدا و سلوك الهی اهتمام ویژه‌ای دارد. سای بابا در این کتاب برای هر روز در سال ذکر ویژه‌ای دارد. لازم به ذکر است، اسم کامل سای بابا «شری سوآمی ساتیا سای بابا» است که واژه «شری» در ابتدای نام‌ها، برای احترام و در معنای «آقا» استفاده می‌شود.

محمدتقی فعالی:

در معنویت ارائه شده از سوی سای بابا، جامع تمام اذکار «ام تات سات» است. «ام» محور تمام اذکار است و «تات سات» به معنی ذکر کامل است.

این مدرس حوزه و دانشگاه عنوان کرد: البته ذکر در معنی و مفهوم خاص و ویژه‌ای که خودشان ارائه می‌دهند، به کار می‌رود. در معنویت ارائه شده از سوی سای بابا، جامع تمام اذکار «ام تات سات» است. «ام» محور تمام اذکار است و «تات سات» به معنی ذکر کامل است.

این محقق و پژوهشگر با اشاره به ذکر روز اول فروردین گفت: در ذکر روز اول فروردین آمده است: «سال نو می‌شود، روز مقدس می‌گردد، فقط با این شرط که آن را با انضباط روحانی، مقدس، منزه و تطهیر کنید، راه دیگری وجود ندارد.» یکی از مهم‌ترین ذکرهایی که در هر هفته تکرار می‌شود، این است: «خداوند عشق است، در عشق زندگی کنید.»

سای بابا تصویری روشن از خدا ارائه نمی‌دهد

وی با اشاره به ذکر مزبور عنوان کرد: این جمله زیبا و جذاب است، اما مفهوم و معنای واضح و مشخصی ندارد. اگر مجموعه جملاتی را که سای بابا در مورد خدا عنوان کرده است، جمع بندی کنیم، به مفهوم روشن و واضحی از خدا نمی‌رسیم، تنها نام خدا آورده می‌شود، اما این که منظور از خدا کیست، بیان نمی‌شود.

فعالی با بیان این که خدای مورد نظر ادیان نوظهور با خدایی که در اسلام بیان می‌شود بسیار متفاوت است، تصریح کرد: اشو نیز در بیان اعتقاد خود يك جمله معروف و کلیشه‌ای دارد. وی می‌گوید: «خداوند عشق است و عشق خداست.» اعتقاد در این دست ادیان بر این است که مهم‌ترین حالتی که موجب تعالی و عروج انسان می‌شود، حالت عشق، دلدادگی و شیفتگی است.

این مدرس حوزه و دانشگاه با تأکید بر این که در اعتقاد ادیان نوظهور به حسی که درون انسان‌ها از عشق شکل می‌گیرد خدا می‌گویند، اظهار کرد: درون انسان حالتی به نام عشق و محبت وجود دارد که متعلق آن يك وجود خارجی است، اما آن وجود خارجی در ادیان نوظهور همان «خدا» است.

این محقق و پژوهشگر خاطرنشان کرد: انسان به آن وجود عینی که خالق جهان است، دلداده و شیفته می‌شود، اما در نگاه ادیان نوپدید خدا يك موجود متعالی و مستقل به عنوان خالق انسان و جهان نیست، بلکه بیشتر يك احساس و امری انسانی است.

فعالی ادامه داد: از جمع‌بندی جملات سای بابا نه تنها به خداوند نمی‌رسیم، بلکه نتیجه سخنان سای بابا، حلول و اتحاد است. اکثر سخنان وی نیز جملاتی است بی‌معنا و بالاترین معارف در جملات وی همین جمله است: «خدا عشق است و عشق خداست» مشخص است که رفتن به سوی چنین حالتی، اذکار مربوط به خود را می‌طلبد.

وی با بیان این که سای بابا درباره خدا تعبیر خاصی ارائه می‌کند، عنوان کرد: بهتر است بدون هیچ قضاوتی برخی از تعبیر او درباره خداوند مرور شود: «خداوند، خود دارما (رفتار صحیح) و پوشش جهان آفرینش است»، «آیا بین شیء و تصویرش تفاوتی هست؟ شما همه او هستید و او همه شما، همه انسان‌ها جزئی از خدای واحدند»، «عشق و خداوند از یکدیگر جدا نیست، خداوند عشق است و عشق خداست»، «من او هستم»، «آنچه در جسم به شکل روح الهی وجود دارد، خداوند است»، «شما همه سلول‌های زنده‌ای در بدن خداوندید» و «وظیفه، خداوند است».

محمدتقی فعالی:

سای بابا معتقد است انسان نباید مبتلا به استدلالات در باب خدا شود که این‌ها با عشق سازگار نیست و عبادت اهمیتی به آن نمی‌دهد.

این مدرس حوزه و دانشگاه با تأکید بر این که سای بابا گاه توصیه می‌کند که انسان نباید مبتلا به استدلالات در باب خدا نشود که این‌ها با عشق سازگار نیست و عبادت اهمیتی به آن نمی‌دهد، اظهار کرد: از مجموع گفته‌های او در باب خدا به دست می‌آید که سای بابا تصویری روشن از خدا ندارد.

فعالی ادامه داد: سای بابا گاه در مورد خداوند قائل به ««حلول» است، گاهی قائل به ««همه خدایی یا پانتئیسم» و گاه خدا را از سنخ ««روح کیهانی و انرژی» می‌داند، اما خدایی که قرآن و اسلام معرفی کرده است، هیچ‌کدام از این موارد نیست. از منظر اسلام خداوند، مبدأ کل جهان هستی است. خداوند دارای وجودی است که فوق تمامی موجودات است.

این محقق و پژوهشگر با بیان این‌که خداوند را اسما و صفاتی است، خاطرنشان کرد: از جمله اسامی خداوند می‌توان به احد، واحد، علیم، قدیر، حکیم و خبیر اشاره کرد. باید توجه کرد که تمامی صفات کمالیه خداوند، عین ذات اوست و در او هیچ نقص و کاستی راه ندارد.

وی در توضیح سخنان خود گفت: از آن جهت که خداوند هادی است، سلسله انبیاء و اوصیاء و نیز کتب آسمانی را برای راهنمایی انسان‌ها فرو فرستاده است و از آن‌رو که عادل است، عالمی را به نام قیامت به‌منظور محاسبه اعمال انسان‌ها مقدر نموده است. این خدایی است که دین و قرآن معرفی می‌کند. چنین خدایی با هیچ‌یک از کژفهمی‌ها و کژاندیشی‌های بشری سازگار نیست.

این مدرس حوزه و دانشگاه با تأکید بر این‌که از آثار سای بابا معلوم نمی‌شود که عشق به خدا اصل است یا خود خدا، تصریح کرد: از بسیاری گفته‌ها و تعالیم سای بابا به‌دست می‌آید که آنچه اصالت و اهمیت دارد، عشق است و عشق یک امر انسانی است. واقعیت آن است که امروزه بشر به مشکلات و معضلات فراوانی گرفتار آمده است و در این میان مشکلات روحی و روانی جایگاه خاصی دارد.

فعالی در پایان سخنان خود با بیان این‌که مهم‌ترین پدیده‌ای که می‌تواند تا حدی آسیب‌ها و بیماری‌های روحی – روانی انسان مدرن را التیام بخشد، عشق و محبت است، خاطرنشان کرد: از این‌رو است که نسبت به عشق حساسیت وجود دارد، یعنی پس آنچه برای بشر مهم است خود عشق است نه متعلق عشق.

این محقق و پژوهشگر افزود: در جهان مدرن عشق است که می‌تواند آلام، رنج‌ها و خلأهای درونی انسان را کاهش دهد. عشق است که روابط انسانی را بهبود می‌بخشد و در نهایت عشق است که مشکلات به‌وجود آمده از رفتار و کردار خود انسان را درمان است. لذا خود عشق اهمیت یافته و عشق به خدا بهانه‌ای برای دستیابی به اصل عشق قرار گرفته است.